

MALMÖ TINGSRÄTT
Avdelning 1

DOM
2022-09-23
Meddelad i
Malmö

Mål nr
T 2639-21

PARTER

Kärande

Kapatens R4 AB, 559236-1777
c/o Kapatens Partners AB
Box 650
114 11 Stockholm

Ombud: Advokaterna Jonas Benedictsson,
Christofer Isaksson och Carl Svernlöv
Baker & McKenzie Advokatbyrå KB
Box 180
101 23 Stockholm

Svarande

Victoriahem AB, 556695-0738
Box 2
201 20 Malmö

Ombud: Advokaterna Filip Funk och Per Österlind
Fredersen Advokatbyrå AB
Turning Torso
211 15 Malmö

DOMSLUT

1. Käromålet ogillas.
 2. Kapatens R4 AB ska ersätta Victoriahem AB:s rättegångskostnad med 1 300 000 kr, varav 1 150 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.
-

Dok.Id 1552541

Postadress
Box 265
201 22 Malmö

Besöksadress
Kalendegatan 1

Telefon
040-35 30 00
E-post: malmotingsratt@dom.se
www.malmotingsratt.domstol.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

Victoriahem AB, tidigare Victoria Park AB, (Victoriahem) är ett fastighetsbolag med säte i Malmö. Vid de i målet relevanta tidpunkterna var bolaget ett avstämningsbolag i enlighet med 1 kap. 10 § aktiebolagslagen. Mellan åren 2013 och 2019 var bolaget noterat på Nasdaq Stockholm.

År 2013 genomförde Victoriahem en emission av aktier till allmänheten, varav en del av emissionen avsåg preferensaktier. Per juni månad 2019 fanns det 1 302 047 preferensaktier i Victoriahem.

För den särskilda företrädesrätten såvitt avsåg utdelning på de aktuella preferensaktierna gällde de villkor som angavs i Victoriahems bolagsordning, bland annat punkterna 5.2.1 och 5.2.2, som i huvudsak stadgade följande:

”5.2.1 Preferensaktierna skall medföra företrädesrätt framför stamaktierna till årlig utdelning av tjugo (20) kronor per preferensaktie med kvartalsvis utbetalning om fem (5) kronor per preferensaktie. Avstämningsdagar för de kvartalsvisa utbetalningarna skall vara sista vardagen i mars, juni, september respektive december varje år.

5.2.2 Om ingen utdelning lämnats till preferensaktieägare, eller om årlig utdelning understigande tjugo (20) kronor per preferensaktie lämnats under ett eller flera år, skall preferensaktierna medföra rätt att av följande års utdelningsbara medel också erhålla Innestående Belopp, som det definieras nedan (innefattande på Innestående Belopp belöpande Uppräkningsbelopp, som det definieras nedan), innan utdelning på stamaktierna sker. Om ingen utdelning lämnas eller om årlig utdelning understigande tjugo (20) kronor per preferensaktie lämnats under ett eller flera år ankommer det på följande årsstämma att fatta beslut om fördelningen av den kvartalsvisa utbetalningen av Innestående Belopp. Preferensaktierna skall i övrigt inte medföra någon rätt till utdelning.”

Den 23 april 2019 beslutade Victoriahems årsstämma om utdelning av 20 kr per preferensaktie att ske i fyra utbetalningar om 5 kr den 3 juli 2019, den 3 oktober 2019, den 7

januari 2020 och den 3 april 2020. Preferensaktien handlades på Stockholmsbörsen den 23 april 2019 som högst för 317 kr och hade en stängningskurs om 310 kr.

För inlösen av preferensaktierna fanns villkor föreskrivna i Victoriahems bolagsordning, punkt 5.4:

”5.4.1 Minskning av aktiekapitalet, dock inte under minimikapitalet, kan från och med år 2015 äga rum efter beslut av bolagsstämman genom inlösen av preferensaktier enligt följande grunder.

5.4.2 Bolagsstämman bestämmer det antal preferensaktier som varje gång skall inlösas, varvid inlösen skall ske pro rata i förhållande till det antal preferensaktier som varje preferensaktieägare äger vid tidpunkten för bolagsstämmans beslut om inlösen. Om fördelningen enligt ovan inte går jämnt ut skall styrelsen besluta om fördelningen av överskjutande preferensaktier som skall inlösas. Om beslutet biträds av samtliga preferensaktieägare kan dock stämman besluta vilka preferensaktier som skall inlösas.

5.4.3 Innehavare av till inlösen bestämd preferensaktie skall vara skyldig att tre månader efter det att han underrättats om inlösningsbeslutet mottaga lösen för aktien med ett belopp beräknat som summan av ett Basbelopp, som det definieras nedan plus Innestående Belopp enligt punkt 5.2 (innefattande på Innestående Belopp belöpande Uppräkningsbelopp till och med den dag då lösenbeloppet förfaller till betalning). Om inlösenbeslutet fattas senast den 31 december 2018 skall Basbeloppet uppgå till 130 procent av teckningskursen till vilken preferensaktien emitterades vid den första emissionen av preferensaktier. Om inlösenbeslutet fattas mellan den 1 januari 2019 och den 31 december 2020 skall Basbeloppet uppgå till 120 procent av teckningskursen till vilken preferensaktien emitterades vid den första emissionen av preferensaktier. Om inlösenbeslutet fattas efter den 31 december 2020 skall Basbeloppet uppgå till 110 procent av teckningskursen till vilken preferensaktien emitterades vid den första emissionen av preferensaktier. Från den dag lösenbeloppet förfaller till betalning upphör all uppräkningsbelopp därå enligt punkt 5.2.3.”

Den 19 juni 2019 beslutade Victoriahem vid extra bolagsstämma att inlösa samtliga preferensaktier för 300 kr styck och att en sista utbetalning av utdelning på preferensaktierna skulle ske den 3 juli 2019. Denna utbetalning var också den sista som genomfördes. Utbetalning av beslutad inlösenlikvid skedde den 11 juli 2019. Omedelbart före det att preferensaktierna löstes in handlades de på börsen för ett pris omkring 300 kr styck, det vill säga motsvarande inlösenbeloppet. Victoriahem har inte genomfört utbetalning av tidigare beslutad utdelning per avstämningsdagarna den 3 oktober 2019, den 7 januari 2020 eller den 3 april 2020. Parterna är överens om att aktierna vid dessa tidpunkter redan hade lösts in av Victoriahem och således hade upphört att existera och att de före detta preferensaktieägarna därför inte heller per dessa avstämningsdagar var inskrivna i Victoriahems aktiebok eller upptagna i Victoriahems avstämningsregister hos Euroclear. Parterna är även överens om att det inte heller fanns någon annan som såvitt avser preferensaktierna var inskriven i Victoriahems aktiebok eller upptagen i Victoriahems avstämningsregister såsom ägare till dessa aktier.

Parterna är slutligen överens om att samma rättigheter som tingsrätten eventuellt finner att de före detta preferensaktieägarna har, tillkommer i stället Kapatens R4 AB (Kapatens) som förvärvat dessa från aktieägarna.

YRKANDEN M.M.

Kapatens har yrkat att tingsrätten ska förplikta Victoriahem att till Kapatens betala 1 479 165 kr jämte ränta om 10 procent på 493 055 från den 3 oktober 2019, på 493 055 kr från den 7 januari 2020 och på 493 055 kr från den 3 april 2020, allt till dess betalning sker. I andra hand har Kapatens yrkat att ränta ska beräknas enligt 3 och 6 §§ räntelagen.

Victoriahem har bestritt käromålet, men vitsordat kapitalbeloppet och Kapatens andrahandsyrkande avseende ränta som skäligt i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

GRUNDER OCH UTVECKLING AV TALAN

Kapatens

Varje före detta preferensaktieägare har en fordran på bolaget avseende den beslutade utdelning som ännu inte har betalats ut. Fordran på utdelning uppkom i och med beslutet om utdelning den 23 april 2019. Victoriahem är därför skyldig att utge 15 kr per aktie (sammanlagt 98 611 aktier) till de före detta preferensaktieägarna och numera till Kapatens som övertagit fordringsrätterna.

Det faktum att preferensaktierna inlösts av Victoriahem innan tidigare beslutad utdelning utbetalts utsläcker inte fordringarna som uppkommer redan genom utdelningsbeslutet. Bestämmelserna i 4 kap. 37 och 39 §§ aktiebolagslagen är formföreskrifter som inte syftar till att eller kan utsläcka en tidigare uppkommen fordran och utgör inte heller förutsättningar eller villkor för fordrans uppkomst eller fortsatta existens.

De berättigade preferensaktierna var införda i aktieboken vid tidpunkten för utdelningsbeslutet och de preferensaktieägare som överlätit sina fordringar till Kapatens var införda som ägare till dessa preferensaktier vid tidpunkten för inlösen. Skälet till att preferensaktieägarna inte var införda i aktieboken och i avstämningsregister vid senare avstämningsdagar för utbetalning är att preferensaktierna lösts in av Victoriahem innan utbetalning skett och att aktierna därmed inte längre existerade. Det fanns därför inte någon som var införd som aktieägare i aktieboken eller avstämningsregistret. Det förhållandet påverkar inte den materiella rätten att utfå betalning i enlighet med fordran på utdelning.

Inlösen av preferensaktierna kan i sig inte utsläcka en tidigare etablerad fordran. Det föreligger inga skäl att hantera ett inlösenbesluts konsekvenser olika beroende på om bolaget är ett kupongbolag eller ett avstämningsbolag. Huruvida aktierna är införda i aktieboken och i avstämningsregistret har ingen betydelse för fordran. Avstämnings-tidpunkten för utbetalning påverkar inte fordrans existens då fordran uppkommer redan genom beslutet om utdelning.

Bestämmelsen i 4 kap. 37 § aktiebolagslagen reglerar endast när en ny aktieägare kan börja utöva de rättigheter som är förknippade med aktieinnehavet, men säger inte att en före detta aktieägare, som på grund av ett inlösenbeslut inte längre är aktieägare, inte kan utöva sina tidigare förvärvade ekonomiska rättigheter mot bolaget. Bestämmelsen i 4 kap. 39 § aktiebolagslagen syftar inte till att inskränka eller utsläcka sedan tidigare uppkomna fordringsrätter i form av utdelning på aktier som till följd av inlösen inte längre existerar och alltså inte kan ligga till grund för avstämmning. Att någon på grund av bolagets ensidiga beslut att lösa in vederbörandes aktie inte längre är aktieägare har ingen inverkan på den tidigare uppkomna fordrans existens. Bestämmelsen i 4 kap. 39 § aktiebolagslagen är en legitimationsregel enligt vilken ett avstämningsbolag kan presumera att den som är inskriven i aktiebok och upptagen i avstämningsregistret är behörig att motta till exempel utdelning. Det följer emellertid av 4 kap. 41 § aktiebolagslagen att 4 kap. 39 § aktiebolagslagen inte påverkar den materiella rätten till utdelning för det fall bolaget i fråga om utdelning till exempel skulle vara i ond tro i fråga om riktigheten av avstämningsregistrets innehåll. Bestämmelserna i 4 kap. 37 och 39 §§ är endast ordningsföreskrifter som syftar till att förenkla masshantering och reglerna kan inte tillämpas eller förstås på ett sådant sätt att de syftar till att omkullkasta grundläggande fordrings- och aktiebolagsrättsliga principer som varit vedertagna under mycket lång tid.

Det bestrids att ett utdelningsbeslut kan villkoras. Om det vore möjligt måste ett sådant villkor tydligt framgå av bolagsordningen eller utdelningsbeslutet, vilket inte skett i förevarande fall. Varken i bolagsordningen eller utdelningsbeslutet kan intolkas något villkor. Kraven på tydlighet måste ställas mycket högt för det fall det skulle vara möjligt att uppställa sådana villkor. Det bestrids att implicita villkor eller förutsättningar följer av lag. En ordning där bolagets styrelse eller en enkel majoritet vid bolagstämma ensidigt kan besluta att utsläcka ett redan tidigare beslutat utdelningsbeslut genom att senare besluta om inlösen står dessutom i strid med de aktiebolagsrättsliga generalklausulerna i 7 kap. 47 § och 8 kap. 41 § aktiebolagslagen.

Att preferensaktierna har inlösts och att preferensaktieägarna inte längre är inskrivna i aktieboken eller i avstämningsregistret har sammanfattningsvis inte utsläckt fordringsrätten. Några villkor och/eller förutsättningar grundade i utdelningsbeslutet, bolagsordning eller lag, med innebörd att utbetalning av den tidigare beslutade utdelningen inte ska ske, föreligger inte.

Att Victoriahem har betraktat inte utbetald utdelning som en skuld redan vid beslut om utdelning framgår av Victorias årsredovisning för 2018 av vilken det framgår att Victoriahem skuldfört 10 mkr för två utbetalningsdagar som skulle infalla under nästkommande räkenskapsår. Att skulden inte redovisades i årsredovisningen för 2019 berodde på att den upprättades och gavs in 2020. Då hade preferensaktierna redan lösts in och Victoriahem var i efterhand av uppfattningen att någon skuld inte längre existerade.

Ränta

Grunden för beräkning är i första hand en analog tillämpning av den uppräkningsränta om 10 procent som bolagsordningen föreskrev i händelse av att utdelningsbeslut inte fattades eller fattades med lägre belopp än det i bolagsordningen angivna och att ränta löper från respektive förutbestämd förfallotidpunkt som följde av dåvarande bolagsordning och utdelningsbeslutet. Grunden för beräkning är i andra hand att förfallotidpunkterna bestämts i förväg, genom utdelningsbeslutet, dvs samma förfallotidpunkter som det i första hand framställda ränteyrkandet, och att dessa har försuttits.

Victoriahem

Victoriahem var vid den för målet aktuella tidpunkten ett avstämningsbolag i enlighet med 1 kap. 10 § aktiebolagslagen. I enlighet med 4 kap. 37 § aktiebolagslagen får en aktieägare i ett avstämningsbolag inte utöva de rättigheter gentemot bolaget som ett aktieinnehav ger förrän han eller hon är införd i aktieboken. Till skillnad från ett kupongbolag saknas det för ett avstämningsbolag undantag från nämnda bestämmelse.

Någon rätt att kräva utbetalning av beslutad utdelning från ett avstämningsbolag föreligger inte förrän på avstämningsdagen. Denna rätt förutsätter att aktieägaren är införd i

aktieboken på avstämningsdagen. En preferensaktieägare som får sin aktie inlöst innan en avstämningsdag infaller och som inte längre är införd i aktieboken är därefter inte längre berättigad till utdelning på preferensaktien. Aktieägaren har i den situationen inte heller någon fordran mot bolaget på utdelning. Under alla förhållanden kan aktieägaren inte göra gällande någon sådan fordran mot ett avstämningsbolag och kräva betalning, även för det fall att en fordran rent fordringsrättsligt skulle anses existera även efter inlösen av preferensaktierna. Det är följaktligen endast aktieägare som är införda i aktieboken per avstämningsdagen som är berättigade att få utdelning utbetald i ett avstämningsbolag.

De tidigare preferensaktieägarna som har överlåtit sina påstådda fordringar till Kapatens var inte införda i Victoriahems aktiebok varken den 3 oktober 2019, den 7 januari 2020 eller den 3 april 2020. Aktierna inlöstes dessförinnan i enlighet med bestämmelserna i bolagsordningen och ägarna erhöll det belopp som de därvid var berättigade till i enlighet med bolagsordningen. De före detta preferensaktieägarna har inte varit berättigade till ytterligare utdelning efter det att aktierna inlöstes och kan under alla förhållanden inte göra någon sådan rätt till utdelning gällande mot Victoriahem. Kapatens har inte erhållit en bättre rätt till utdelning än vad som tillkommit de före detta preferensaktieägarna. Victoriahems hantering av preferensaktierna har under alla förhållanden följt etablerat bruk inom näringslivet.

I aktuellt fall har fordran varit beroende av att de villkor och förutsättningar som enligt lag gäller för rätt till utdelning i avstämningsbolag har varit uppfyllda vid varje avstämningsdag. Så har här inte varit fallet. Förutsättningar för utdelning i ett avstämningsbolag är att aktien inte ska ha varit inlöst samt att aktieägaren har varit upptagen i aktieboken per avstämningsdagen. Detta följer av 1 kap. 10 § jämförd med 4 kap. 37 och 39 §§ aktiebolagslagen samt i enlighet med etablerat bruk inom näringslivet.

Bolagsordningen anger uttryckligen vad en preferensaktieägare ska erhålla från bolaget vid inlösen av preferensaktier, varken mer eller mindre. Victoriahems bolagsordning

angav inte att preferensaktieägare efter inlösen skulle ha rätt att få utbetalt tidigare beslutad vinstutdelning. Det var därför en underförstådd premiss för vinstutdelningsfordran att den preferensaktie som vinstutdelningen belöpte på inte blev inlöst före avstämningsdagen för utbetalningen av beslutad utdelning.

Oavsett om någon utdelningsfordran har uppkommit genom bolagsstämans beslut eller inte har under alla förhållanden inte preferensaktieägarna kunnat göra gällande något krav på utbetalning av sådan fordran efter att inlösen av preferensaktierna skett.

Det vitsordas att inte utbetald utdelning har tagits upp som en skuld i bolagets årsredovisning för räkenskapsåret för år 2018. Detta saknar dock relevans eftersom Victoria endast har följt god redovisningssed. Vid tidpunkten för årsredovisningens upprättande var det oklart om villkoren skulle komma att uppfyllas per avstämningsdagen. Vid sådan osäkerhet ska inte utbetalda ersättningar tas upp i enlighet med god redovisningssed. När det stod klart att villkoren inte skulle uppfyllas togs utdelningen inte heller upp i årsredovisningen för räkenskapsåret 2019.

UTREDNING

Parterna har inte åberopat någon bevisning. De har dock sakframställnings och pläderingsvis hänfört sig till rättsutlåtanden, litteratur, förarbeten och praxis. Kapatens har därvid hänfört sig till rättsutlåtanden författade av professor Jan Andersson, professor Daniel Stattin samt advokaten Ola Åhman. Victoriahem har å andra sidan hänfört sig till rättsutlåtanden författade av före detta justitierådet och ordföranden i Högsta domstolen Johan Munck, docenten Svante Johansson samt advokaten Erik Sjöman.

DOMSKÄL

Frågan som tingsrätten har att ta ställning till

Frågan i målet är om ett avstämningsbolag som har fattat beslut om utdelning på preferensaktier, att utbetalas vid ett antal olika framtida avstämningsdagar, är skyldigt att genomföra sådana utbetalningar när bolaget efter utdelningsbeslutet men före full utbetalning löst in de ifrågavarande aktierna.

Allmänt om avstämningsbolag och inlösen av aktier

Av 1 kap. 10 § aktiebolagslagen följer att ett avstämningsbolag är ett aktiebolag vars bolagsordning innehåller förbehåll om att bolagets aktier ska vara registrerade i ett avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument. Av bestämmelsen följer vidare att aktier i ett avstämningsbolag ska vara registrerade i avstämningsregister för bolaget. Bolag som inte är avstämningsbolag benämns, även om termen inte förekommer i aktiebolagslagen, kupongbolag. I aktiebolagslagen finns bestämmelser som tar sikte på såväl avstämningsbolag som kupongbolag, men även reglering som i väsentliga avseenden skiljer dem åt. I avstämningsbolag förekommer exempelvis inte aktiebrev, emissionsbevis eller liknande handlingar.

Bestämmelser om inlösen av aktier finns i 20 kap. aktiebolagslagen. Av 20 kap. 20 § aktiebolagslagen följer att genom registreringen av minskningsbeslutet fastställs minskningen av aktiekapitalet till det belopp som har angetts i beslutet eller, om ett visst belopp inte har angetts, till summan av de indragna aktiernas kvotvärden. Aktiekapitalet anses normalt minskat i och med att minskningsbeslutet registreras. De indragna aktierna blir genom registreringen ogiltiga, vilket innebär att de inte längre kan ge några rättigheter i bolaget. Av 20 kap. 21 § aktiebolagslagen framgår vidare att om minskningen av aktiekapitalet har genomförts med indragning av aktier, ska de indragna aktierna genast strykas ur aktieboken. I avstämningsbolag ska styrelsen genast anmäla till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget att minskningen har registrerats.

Uppkomsten av aktieägares fordran på utdelning i avstämningsbolag

Av 18 kap. 1 § aktiebolagslagen följer att beslut om vinstutdelning fattas av bolagsstämman. Den rådande uppfattningen torde vara att det genom ett vinstutdelningsbeslut uppkommer en fordran för en aktieägare gentemot det utdelande bolaget. I förarbetena till 1944 års aktiebolagslag angavs sålunda att ”Då beslut fattas om utdelning av vinst, som enligt fastställd balansräkning återstår sedan avsättning skett till reservfonden och enligt

beredningens förslag även till skuldregleringsfond, uppkommer för aktieägarna anspråk på utdelningens utbekommande. Detta anspråk är ett fordringsanspråk.” (se SOU 1941:9 s. 282.). Att det genom vinstutdelningsbeslutet uppkommer ett fordringsanspråk bekräftades sedan i förarbetena till 1975 års aktiebolagslag där det angavs att ”När bolagsstämman vederbörligen beslutat om utdelning till aktieägarna har dessa en fordran mot bolaget.” (se prop. 1975:103 s. 479.). Även i förarbetena till nuvarande aktiebolagslag konstaterades att ”Sedan bolagsstämman har beslutat om vinstutdelning erhåller aktieägarna en fordran mot bolaget på utdelningsbeloppet.” (se prop. 2004/05:85 s. 762.)

Tingsrätten kan konstatera att det i frågan om och när en fordran på utdelning uppkommer vid vinstutdelning inte i förarbetena har gjorts någon åtskillnad mellan avstämningsbolag och kupongbolag sedan bestämmelser om avstämningsbolag infördes i aktiebolagslagen. I förarbetena till 1975 års aktiebolagslag anfördes däremot att ”Denna fordran behöver emellertid ej vara omedelbart förfallen till betalning. I Sverige är det f.n. vanligt att utdelningen är förfallen till betalning i och med att bolagsstämman beslutat om utdelningen eller någon dag senare, som då anges i beslutet. Men eftersom bolagsstämman kan (...) med enkel majoritet besluta att inte dela ut någon vinst, kan stämman även besluta att utdelning ska utbetalas först vid en senare tidpunkt.”. Det konstaterades vidare att ”Det förekommer någon gång att bolagsstämman beslutar om utdelning i två poster, varav den första utbetalas genast och den andra först senare. På motsvarande sätt kan i avstämningsbolag beslutas två utbetalningar, varvid även två avstämningsdagar måste fastställas.” (se prop. 1975:103 s. 479.).

Att någon åtskillnad mellan kupongbolag och avstämningsbolag härvid skulle vara lagstiftarens avsikt finns det inte stöd för. Lagstiftaren synes tvärtom ha förutsatt att det även i avstämningsbolag vid framtida avstämningsdagar föreligger en grundläggande fordran för vilken utbetalning kan ske ”först senare”. Även i avstämningsbolag uppkommer således enligt tingsrätten en fordran för aktieägaren vid beslutet om utdelning. Att fordran på grund av framtida avstämningsdagar inte behöver vara omedelbart förfallen till betalning påverkar i sig inte den genom utdelningsbeslutet uppkomna fordrans existens.

Tingsrättens bedömning är följaktligen att det för de före detta preferensaktieägarna i Victoriahem har uppkommit en fordran gentemot bolaget genom beslutet om utdelning den 23 april 2019.

Kan den genom utdelningsbeslutet uppkomna fordran göras gällande efter inlösen av preferensaktierna?

I ett aktiebolag ska det finnas en aktiebok. Med aktiebok avses en förteckning över aktier och aktieägare. Syftet med aktieboken är att den löpande ska avspegla vilka som är aktieägare i bolaget och som därmed bör ha de rättigheter som följer med aktien. Aktieboken ska ligga till grund för utövandet av aktieägars rättigheter mot bolaget och ge bolaget, aktieägare och andra underlag för att bedöma ägarförhållandena (5 kap. 1 § aktiebolagslagen).

Av bestämmelsen i 4 kap. 37 § aktiebolagslagen följer att en aktieägare inte får utöva de rättigheter gentemot bolaget som aktierna ger förrän han eller hon är införd i aktieboken. I bolag som har utfärdat aktiebrev finns dock ett undantag i 4 kap. 38 § aktiebolagslagen; Sådan ur aktie uppkommen rätt som utövas mot uppvisande eller avlämnande av till exempel aktiebrev, får utövas även om aktieägaren inte har blivit införd i aktieboken. Aktieägaren kan således lyfta utdelning utan att vara införd i aktieboken under sådana förhållanden som nämns i 4 kap. 38 § aktiebolagslagen (se bland annat Rohde & Skog, Rohdes Aktiebolagsrätt, uppl. 26, s. 140). Eftersom det i förevarande mål rör sig om ett avstämningsbolag som enligt 6 kap. 10 § aktiebolagslagen och 4 kap. 5 § lagen om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument inte får utfärda aktiebrev är undantagen i 4 kap. 38 § emellertid inte tillämpliga.

Av bestämmelsen i 4 kap. 39 § aktiebolagslagen framgår att i ett avstämningsbolag ska en aktieägare som på avstämningsdagen är införd i aktieboken och antecknad i ett avstämningsregister antas vara behörig att ta emot vinstutdelning. Bestämmelsen föreskriver inte att behörighet föreligger på de angivna villkoren. Tvärtom förutsätts materiell behörighet som nödvändigt villkor för att en rätt att utöva de angivna rättigheterna ska

föreligga (se Lagrådets yttrande i prop. 2004/05:85 s. 1402 och Nerep m.fl., Aktiebolagslag, 4 kap. 39 §, Lexino, 2019-07-01).

Stadgandet i 4 kap. 37 § aktiebolagslagen innebär, till skillnad från den passiva legitimationsregeln i 4 kap. 39 § aktiebolagslagen, att den som vill utöva de förvaltningsrättigheter som följer av ett aktieäggande och erhålla de ekonomiska rättigheter som är förknippade med aktieägandet dels ska vara ägare till aktien, dels vara införd i aktieboken. Det är således inte tillräckligt att vara införd i aktieboken, utan den som vill utöva rättigheten ska också ha vederbörlig materiell rätt (se exempelvis prop. 2004/05:85 s. 1401 f. och Dotevall, Aktiebolagsrätt, s. 163 f.). Att aktieägaren ska vara införd i aktieboken är ett krav som enligt uttalanden i doktrinen bör upprätthållas strikt (se Nerep m.fl., Aktiebolagslag, 4 kap. 37 §, Lexino, 2019-07-01). I avstämningsbolag gäller huvudregeln om införing i aktieboken för alla rättigheter, däribland följaktligen även beträffande rätten att erhålla utdelning (se prop. 1975:103 s. 327 och Andersson m.fl., Aktiebolagslagen, version 17 den 14 juni 2022, Juno, kommentaren till 4 kap. 37 §). Innebörden av principen får särskild betydelse i det fallet när aktieägaren av någon anledning stryks ur aktieboken. I ett sådant fall upphör som utgångspunkt aktieägarens möjligheter att utöva nämnda rättigheter (se Nerep mfl, Aktiebolagslag, 4 kap. 37 §, Lexino, 2019-07-01).

Högsta domstolen har i NJA 2017 s. 981 – beträffande frågan om talerätt i den speciella situationen att någon har blivit struken i aktieboken fastän han eller hon fortfarande är aktieägare – konstaterat att huvudregeln är att den talerätt som en aktieägare förvärfvar i och med införingen i aktiebok faller i och med att han eller hon stryks i aktieboken. Det sammanhänger med att bestämmelsen i 4 kap. 37 § aktiebolagslagen ger uttryck för en mera allmän princip om att en aktieägare kan utöva sina förvaltningsrättigheter i bolaget bara om aktieägaren är införd i aktieboken. Högsta domstolen uttalade vidare att ”Behovet av att upprätthålla principen om aktieägarrättigheternas anknytning till införing i aktieboken gör sig emellertid gällande med olika styrka på skilda områden.” samt att ”Det är inte lika givet att principen bör gälla generellt i fråga om utövandet av olika slag av minoritetsrättigheter som flera personer kan utöva parallellt, såsom är fallet i fråga om rätten att föra talan mot stämmobeslut.” Högsta domstolen kom fram till en aktieägare

som har varit införd i aktieboken men har blivit struken utan laglig grund behåller sin rätt att föra talan mot ett stämmobeslut.

Behovet av att upprätthålla principen om aktieägarrättigheternas anknytning till införelse i aktieboken kan således göra sig gällande på skilda områden. Tingsrätten kan dock konstatera att omständigheterna i förevarande mål innebär att de före detta preferensaktieägarna i ett avstämningsbolag rättsenligt strukits ur aktieboken till följd av ett beslut om inlösen. Situationen kan därmed inte likställas med den i NJA 2017 s. 981. Till det kommer att frågan i målet rör om ekonomiska rättigheter av aktuellt slag kan knytas till ett tidigare aktieinnehav. Högsta domstolens resonemang i den angivna domen ger ingen ledning för den frågan.

Som konstaterats ovan reglerar lagtexten inte uttryckligen frågan om ett avstämningsbolag som har fattat beslut om utdelning på preferensaktier, att utbetalas vid ett antal olika framtida avstämningsdagar, är skyldigt att genomföra sådana utbetalningar när bolaget efter utdelningsbeslutet men före full utbetalning löst in de ifrågavarande aktierna. Enligt tingsrättens mening innebär ordalydelsen i 4 kap. 37 § aktiebolagslagen emellertid att den som i ett avstämningsbolag vill göra sina eventuella ekonomiska rättigheter gällande gentemot bolaget måste vara införd i aktieboken och inneha vederbörlig materiell rätt. Bestämmelsen kan inte anses vara avsedd att tolkas som att den endast är tillämplig då någon för första gången blir aktieägare utan är allmän princip som stadgar under vilka omständigheter en aktieägare kan utöva och erhålla rättigheter i ett aktiebolag. Tingsrätten anser inte att det finns utrymme att i detta mål tolka bestämmelsen i 4 kap. 37 § aktiebolagslagen mot dess ordalydelse.

Det finns beträffande avstämningsbolag inte något lagstadgat undantag från vad som föreskrivs i 4 kap. 37 § aktiebolagslagen. Enligt aktiebolagslagens ordalydelse är det därför enligt tingsrätten ett ovillkorligt krav att den som vill göra gällande ekonomiska rättigheter – däribland krav på utdelning av vinst – i ett avstämningsbolag är aktieägare och införd i aktieboken (jfr Andersson m.fl., Aktiebolagslagen, version 17 den 14 juni 2022, Juno, kommentaren till 20 kap. 20 §).

Det är ostridigt att aktierna per avstämningsdagarna den 3 oktober 2019, den 7 januari 2020 och den 3 april 2020 var inlösta. Som en följd av detta var de före detta preferensaktieägarna per dessa datum varken aktieägare eller införda i aktieboken. De har därför enligt tingsrätten inte kunnat göra gällande någon fordran på utbetalning av vinst per de aktuella avstämningsdagarna under de i målet aktuella omständigheterna, utan har i samband med beslutet om inlösen i stället varit berättigade till den ersättning som följer av bolagsordningen och beslutet om inlösen. Eftersom de före detta aktieägarna som en följd av att aktierna per avstämningsdagarna varit inlösta inte har kunnat erhålla eller göra gällande några ekonomiska rättigheter i bolaget har det inte heller funnits någon skyldighet för Victoriahem att utbetala mer än vad som föreskrevs i bolagsordningen och i beslutet om inlösen. I förevarande fall ger dessa inte de före detta preferensaktieägarna rätt till mer än vad de redan har fått utbetalt. Mot bakgrund av de slutsatser som tingsrätten nu kommer fram till kan Victoriahems agerande inte anses stå i strid med de aktiebolagsrättsliga generalklausulerna i 7 kap. 47 § och 8 kap. 41 § aktiebolagslagen. Kapatens talan ska därför ogillas.

Rättegångskostnader

Kapatens ska som tappande part betala Victoriahems rättegångskostnader, vilka vitsordats som skäliga.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (TR 02)

Sista dagen för överklagande är den 14 oktober 2022. Överklagandet ges in till tingsrätten men prövas av Hovrätten över Skåne och Blekinge.

Fredrik Forssman

Sandra Moradi

Andreas Korthis-Aspegren

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandet har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.